

Jarosław Kostrubiec, Grzegorz Ławnikowicz, Sławomir Pilipiec

"Edukacja etyczna prawników – cele i metody" : Konferencja Naukowa,
Warszawa, 8 czerwca 2009

Studia Iuridica Lublinensia 13, 377-380

2010

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Edukacja etyczna prawników – cele i metody

Konferencji Naukowa

Warszawa, 8 czerwca 2009

W dniu 8 czerwca 2009 r. Fundacja Instytutu Etyki Prawniczej we współpracy z Instytutem Nauk o Państwie i Prawie Uniwersytetu Warszawskiego zorganizowały Konferencję Naukową pt. „Edukacja etyczna prawników – cele i metody”. Konferencja odbywała się pod patronatem prof. dr. hab. Krzysztofa Rączki, dziekana Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Warszawskiego. W założeniu organizatorów środowisko prawników powinno pochylić się nad badaniami załamania się etosu zawodu prawnika. Głównym problemem podnoszonym na konferencji było poszukiwanie odpowiedzi na pytanie, czy środowisko uczonych zajmujących się etyką prawniczą potrafi wytworzyć normy wiążące prawników i ukształtować atmosferę sprzyjającą etyce. Celem konferencji była również wymiana doświadczeń dotyczących dydaktyki etyki prawniczej. W związku z tym poruszono zarówno zagadnienia edukacji etycznej w ogóle oraz jej stosunku do kształcenia z zakresu etyki zawodowej, jak i szczegółowe kwestie związane z treścią sylabusów z etyki prawniczej.

Uroczystego otwarcia konferencji dokonała doc. dr Elżbieta Łojko prodziekan Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Warszawskiego. Pierwszą część obrad poprowadził jako moderator prof. dr hab. Tomasz Stawecki – kierownik Katedry Filozofii Prawa i Nauki o Państwie.

Na początek prof. dr hab. Magdalena Środa (Uniwersytet Warszawski) wygłosiła referat pt. *Edukacja etyczna a etyka zawodowa*. W swym wystąpieniu zajęła się moralnością życia publicznego. Stwierdziła, że brak jest na ten temat otwartej dyskusji. Za największą przeszkodę w rozważaniach nad etyką zawodową uznała przenoszenie moralności prywatnej na moralność publiczną. Podając przykład powszechnego twierdzenia, że jeżeli człowiek jest uczciwy i kieruje się w życiu Dekalogiem, to będzie uczciwy również w przestrzeni publicznej. Za błędne uznała przekonanie, że skoro istnieją wartości oparte na Dekalogu, nic więcej nie jest potrzebne. Zwróciła uwagę, że należy przełamać twierdzenie o uniwersalności moralności. Normy moralności prywatnej nie powinny być przenoszone do sfery publicznej, gdyż mogą stać się korupcyjogenne. Jak dowodziła prof. Środa, celnik nie może być dobry, a policjant miłosierny. W konkluzji podkreślono, że należy oddzielić normy moralne o charakterze prywatnym od norm, które obowiązują nas w życiu publicznym, zaś tolerancja nie jest cnotą osobistą, lecz zasadą życia publicznego. Prelegentka nawiązując do Sokratesa i Hanny Arendt, stwierdziła, że zło bierze się z bezmyślności i rutyny, a to przecież myślenie rodzi funkcje moralne oraz jest największym przeciwnikiem zła.

Następny referat w panelu pierwszym pt. *Sylabus etyki prawniczej – doświadczenia polskie* wygłosił prof. dr hab. Hubert Izdebski (Uniwersytet Warszawski) – kierownik Katedry Historii Doktryn Politycznych i Prawnych oraz dyrektor Instytutu Nauk o Państwie i Prawie Wydziału Prawa i Administracji. Na wstępie referent zwrócił uwagę na sam termin „etyka prawnicza”, podkreślając, iż lepszym określeniem jest „etyka zawodów prawniczych”. Następnie przedstawiono sylabusy etyki prawniczej z Uniwersytetu Warszawskiego, Uniwersytetu Łódzkiego, Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu i Krakowskiej Szkoły Wyższej im. A. Frycza Modrzewskiego. Analiza zaprezentowanych programów świadczy o występowaniu dwóch podstawowych tendencji w prowadzeniu wykładów z etyki prawniczej. W jednej grupie sylabusów położono nacisk na kwestie związane ogólnie z samą etyką i etyką prawniczą. W przypadku innych programów, przedmiotem wykładu były szczegółowe zagadnienia etyczne, odnoszące się do poszczególnych zawodów prawniczych. Prof. H. Izdebski zwrócił uwagę na brak przedmiotów ogólnych w zakresie wiedzy humanistycznej, co znacząco ułatwiłoby dydaktykę przedmiotu. Brak odpowiedniego przygotowania filozoficznego studentów może stanowić istotną trudność dla prowadzących wykłady z etyki prawniczej.

Dyskusję w ramach panelu pierwszego rozpoczął dr Marcin Pieniążek (Krakowska Szkoła Wyższa im. A. Frycza Modrzewskiego), który zgłosił postulat podejścia praktycznego do etyki prawniczej. Uzasadniał swoją propozycję postawą „pozytywistyczną” studentów, którzy nie traktują etyki prawniczej jako dyscypliny niezbędnej prawnikowi.

W dalszej części dyskusji prof. dr hab. Jolanta Jabłońska-Bonca (Akademia Leona Koźmińskiego) postawiła pytanie o kwalifikację etyki biznesu. Czy należy ją zaliczyć do sfery publicznej, czy prywatnej? W odpowiedzi prof. M. Środa opowiedziała się za przyporządkowaniem etyki biznesu do sfery prywatnej.

Referat dr Iwony Boguckiej (Uniwersytet Śląski) pt. *Minimalistyczne i maksymalistyczne cele edukacji etycznej prawników* rozpoczął drugi panel konferencji. Autorka wskazując na różnice między etyką ogólną a prawniczą, podkreśliła, że w zakresie tej ostatniej można z powodzeniem – mimo podnoszonych wątpliwości – prowadzić edukację. Jej celem ma być introcepcja przez studentów prawa zasad etyki zawodowej. Dr I. Bogucka wyraziła również pogląd o potrzebie kodyfikacji reguł etyki zawodowej w możliwie szerokim zakresie. Ciekawe rozważania prelegentki zostały uzupełnione odniesieniem do badań amerykańskich. Według danych przedstawionych przez referentkę, najbardziej zainteresowaną grupą odbiorców edukacji etycznej są studenci i młodzi absolwenci, gdyż prawnicy z długoletnim stażem częściej poddają się rutynie bądź autorytetowi zwierzchnika.

Następny referat pt. *Etyka prawnicza w ogólnym i wyspecjalizowanym typie kształcenia prawniczego* wygłosił dr Paweł Łabieniec (Uniwersytet Łódzki). W wystąpieniu dokonał analizy dwóch zasadniczych modeli kształcenia prawniczego autorstwa prof. Jerzego Wróblewskiego, tj. ogólnego i wyspecjalizowanego. Pierwszy model miał charakter teoretyczny i zakładał uczenie podstawowych technik myślenia prawniczego. Celem modelu drugiego było przygotowanie do praktycznego wykonywania zawodu. Stosownie do przedstawionych schematów, prelegent dokonał analizy metod prowadzenia wykładu z etyki prawniczej.

Dr Paweł Skuczyński (Uniwersytet Warszawski) wystąpieniem pt. *Pervasive method w edukacji etycznej a kierunki badań w etyce prawniczej* rozpoczął kolejny panel konferencji. Metoda wskazana w tytule wystąpienia polegała na referowaniu zasad etycznych w ramach wykładów z poszczególnych gałęzi prawa. Wskazana metoda – zdaniem referenta – nie powinna stanowić samodzielnego sposobu nauczania etyki prawniczej, lecz mogłaby pełnić funkcję subsydiarną. W referacie omówiono także główne kierunki badań nad etyką prawniczą. Powinny być one określane przez problemy praktyki i prowadzić – jak podkreślił prelegent – do „demitologizacji” etyki zawodowej prawników.

Konferencję zamknął referat mgr. Łukasza Bojarskiego (Helsińska Fundacja Praw Człowieka) pt. *Etyka prawnicza w praktyce na przykładzie edukacji klinicznej*. Prelegent przedstawił projekt utworzenia klinik prawa, w ramach których studenci mogliby udzielać porad tym osobom, które zostały pokrzywdzone w wyniku nieetycznych zachowań prawników. Kolejnym krokiem na drodze do praktycznego nauczania etyki prawniczej powinno być – zdaniem referenta – stworzenie studentom możliwości uczestniczenia w postępowaniach dyscyplinarnych prowadzonych wobec przedstawicieli zawodów prawniczych.

Propozycje mgr. Ł. Bojarskiego stały się przyczynkiem do ciekawej dyskusji kończącej panel trzeci konferencji. Prof. J. Jabłońska-Bonca poparła pomysł organizowania dla studentów symulacji rozpraw z postępowania dyscyplinarnych. Z kolei dr Paweł Łabieniec, uznając za interesującą ideę tworzenia klinik prawa, które zajmowałyby się problemami etyki zawodów prawniczych, wyraził wątpliwości związane z dostatecznym przygotowaniem merytorycznym studentów do świadczenia usług w tym zakresie.

Podsumowania i oficjalnego zamknięcia konferencji dokonał w imieniu organizatorów prof. dr hab. Tomasz Stawecki.

Należy uznać, że wobec istniejącego i stale rosnącego zainteresowania problemami etyki zawodów prawniczych, konferencja zorganizowana przez Wydział Prawa i Administracji Uniwersytetu Warszawskiego oraz Fundację Instytutu Etyki Prawniczej była przedsięwzięciem potrzebnym i bardzo udanym. Edukacja etyczna prawników rodzi wiele problemów wymagających szerszego dyskursu. Dowodem tego mogły być zagadnienia poruszane w referatach i dyskusji.

Potrzebę wymiany poglądów dotyczących tej materii odczuwają również autorzy niniejszego sprawozdania, którzy prowadzą od kilku lat zajęcia z etyki prawniczej na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie. Wykłady i ćwiczenia z etyki prawniczej stanowią obecnie przedmiot kształcenia ogólnego i cieszą się niesłabnącym zainteresowaniem wśród studentów. Autorzy wyrażają pogląd, iż refleksja na temat problemów etycznych stanowi ważny element kształtowania zawodowej samoświadomości prawników.

*Jarosław Kostrubiec
Grzegorz Ławnikowicz
Sławomir Pilipiec*

XII Kolokwium romanistów z państw centralnej i wschodniej Europy oraz Azji

Irkuck, 12–16 października 2009

1. Miejscem międzynarodowego spotkania romanistów wschodniej i centralnej Europy oraz Azji był tym razem Irkuck we wschodniej Syberii (Rosja), zaś współorganizatorami Instytut Historii Rosji w Rosyjskiej Akademii Nauk oraz Państwowy Uniwersytet w Irkucku. Głównym organizatorem odbywanych od 1973 r. kolokwium pozostają: Uniwersytet „La Sapienza” w Rzymie oraz Consiglio Nazionale delle Ricerche – Unità di Ricerca „Giorgio La Pira”, pod kierownictwem profesora Pierangelo Catalano.

Wybór Irkucka nie był przypadkowy. Pierwszym dziekanem wydziału prawa miejscowego uniwersytetu był profesor W. P. Domanżo (В. П. Доманжо), wykładowca prawa rzymskiego i aktywny organizator wydziału.² Również współcześnie prawo rzymskie odzyskało w Rosji wysoką pozycję w nauczaniu prawa.³ Dyrektor Instytutu Prawa Państwowego Uniwersytetu w Irkucku – prof. O. Licziczian – przypomniał ponadto we wprowadzającym wystąpieniu słowa znanego romanisty rosyjskiego J. A. Pokrowskiego, że rzymskie prawo w historii ludzkości zajęło wyjątkowe miejsce: przeżyło naród, który je stworzył i dwukrotnie

² Według dostępnych w Internecie informacji z historii Wydziału Prawa Uniwersytetu w Irkucku, Wasilij Pawłowicz Domanżo przeniósł się w 1918 r. z uniwersytetu w Permie i został pierwszym wybranym dziekanem irkuckiego wydziału prawa. Wykładał historię prawa rzymskiego, zaś wykładowcą systemu rzymskiego prawa prywatnego był docent B. N. Ochocimski. Profesor Domanżo zmarł pod koniec 1922 r.

³ Por. A. Pikulska-Robaszkiwicz, *O odradzaniu się rosyjskiej romanistyki*, „Czasopismo Prawno-Historyczne” 1997, t. 49, z. 1–2, s. 231–234.